

Oponentský posudek bakalářské eseje

Klára Kucková „Světlo a stín ve fotografickém vizuálním zobrazení“

FHS UK, Praha 2010

Vedoucí práce: Doc. PhDr. Jaroslav Vančát, Ph.D.

1) Problém vlastního vymezení tématu a smyslu práce

Název práce zní velmi obecně. Vyvolává zdání, že půjde o syntetickou práci, která bude analyzovat zásadní výtvarný prostředek (především černobílé fotografie) v širokých historických souvislostech, a s důrazem na zobrazivou, reprezentující fotografii. Úvod práce však její vymezení nejenže neupřesní, ale mlhavými formulacemi stále více zastírá. Nazvat světlo a stín „z počátku protichůdnými oblastmi“, které dávají vzniknout malířským a fotografickým obrazům, působí dílem nejasně a dílem banálně. Že se „práce věnuje zkoumání světla a stínu v rámci výtvarného umění a vlivu těchto faktorů na tvorbu významných fotografií“ nebo že „analýzou je ... důkaz...“ zase nezní jako zcela koncentrované výroky. Jistý klíč by snad šlo nalézt ve formulaci o změnách v „zobrazování světla a stínu“. Světlo a stín by tu nebyly reflektovány jako prostředek vizuálního umění, ale jako cíl reprezentace. Mohlo by pak jít o to, jak a kde se vyskytuje (nebo naopak nevyskytuje) explicitní předvedení situace světelného kontrastu, respektive evokace naší zkušenosti s protikladem osvětlené a zastíněné části vizuální scény. Nehledě k tomu, že by takový výzkum asi musel zůstat ve vymezení předmětu nejasný a snad i chudý, musím konstatovat, že sama práce toto moje chápání jejího smyslu příliš nepotvrdila. Pochopit závěrečnou větu úvodu, kde se tvrdí něco v tom smyslu, že „tři aspekty vnímání ... ovlivňují veškeré vnímání, ať už produkci či percepci ... nebo pouze jejich vnímání a pozorování,“ se mi zkrátka nepodařilo.

2) Otázka metodičnosti přístupu

Autorka doufá, že jako teoretické východisko jí mohou posloužit fyzikální, tzv. „geometrické“ a psychologické přístupy a samo těžiště práce hodlá nalézt v „sémiologické analýze“ fotografických poetik tří osobností (Sudek, Drtikol, Růžička). Necháme-li stranou neujasněnost termínů „sémiotický“ a „sémiologický“, především nás zklame, že se při samotných rozborech fotografií zmíněných osobností se sémiotikou vlastně vůbec nepracuje.

Práce má sice jasné a přehledné členění, ale při podrobnějším pohledu jsou kapitoly naplňovány často kuse, nesouvisle, neproporčně a nelogicky.

3) Věcné poznámky

Bylo by velmi pracné shromáždit všechny výhrady k uvedené práci. Některá fakta, ač vlastně jen malé důležitosti pro předpokládané téma práce, se mnohokrát opakují. Autorka je například fascinována rozsahem vlnové délka viditelného záření (na s. 3, 4, 7). Často se tytéž myšlenky nebo i citace opakují v krátkém intervalu za sebou (v „rozborech“ fotografií studium Sudka u Karla Nováka, s. 46, s. 47, přechod od secesních modelů k tanečnicím u Drtikola, s. 50, s. 53, sklon hlavy a postavení ruky, s. 52, s. 56, monumentální kompozice s vysokým světelným kontrastem u Růžičky, s. 59, s. 62.)

Impresionismus opravdu není směrem přelomu 19 a 20. století, a ani při správném časovém umístění k němu nelze pohlížet z „odstupu několika století“ (s. 32).

Pokud by „optickým mísení vznikla špinavá barva“, těžko by šlo očekávat maximální barevnou intenzitu (s. 33). K fatálnímu zranění Sudka došlo v 1. světové válce, nikoliv 2: (s. 39), přičemž studium na fotografa započal již před tímto datem. Konstatování, že Růžička byl „sám ovlivněn i dobou a svým fotografickým vývojem“ mi dopřává klidu nad autorčiným chápáním příčinnosti v umění.

4) Hodnota pramenů a poznámkového aparátu

Použitá literatura se snaží především postihnout jednak umělecko-historické aspekty fotografie a výtvarného umění (Baxandal, Hlaváč, Hedgecoe, Chastel, Lamač) a jednak zdroje tří zvolených kazuistik (Anděl, Baran, Birgus, Doležal a kol., Drtikol, Jeníček, Sudek). Zahrnuto je i několik odkazů na psychologii (Kassin, Kuric, Plháková), vizuální sociologii (Sztompka), filozofii, resp. teorii obrazů (Locke, Flusser), na teorii barev a na výtvarné techniky. Kvalitu použité literatury poněkud snižuje jejich popularizační charakter (nakladatelství Albatros, Vašut, Computer Press) a u některých nejasný výběr. Mnohem více však vadí nepřesvědčivé využívání některých jinak hodnotných pramenů.

Literatura je v zásadě zapsána přijatelným bibliografickým způsobem, poněkud ovšem překvapuje vypsání odkazů na strany přímo v literatuře. Komicky působí překřtění Kesnerovy knihy na „Muzeum umění v digitální **po**-době“. Internetové odkazy nejsou doplněny datem expirace.

Poznámkový aparát je využíván výhradně k odkazům na citace.

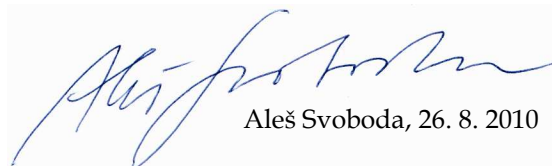
5) Jazyková stránka práce

Co se jazykové stránky týče, nelze v zásadě práci upřít gramatickou správnost. V popisných pasážích a parafrázích působí autorčin jazyk přijatelně. Bohužel v úsecích, ve kterých se pokouší o vlastní úvahy, často nedocení nutnost přesvědčivé logické výstavby vět a souvětí.

6) Závěrečné hodnocení

Jeden ze závěrů (uvedený v anotaci), totiž že „pro zobrazování světél a stínů“ po mnohá staletí „platí stejné principy“, se přímo staví proti některým pozorováním (egyptská kresba versus renesanční malba). Také tvrzení, že „v práci byl popsán výzkum zobrazování světél a stínů s prvopočátky již v Egyptě, v období renesance, šerosvitu, olejomalby, impresionismu a pak v počátcích vzniku fotografie“ zní vzhledem ke skutečnému obsahu spíše úsměvně; míšením epoch, technik a směrů v jedné větě pak dokonce komicky. Jakým způsobem domnělý výzkum práce ověřil důležitou roli fyzikálního aspektu, není jasné, formulaci korunuje zcela nesmyslná věta „Geometrický aspekt, tedy tvar a velikost předmětů, které tak ovlivňují i velikost stínu.“ Redukce psychologie vidění na „způsob, jakým světlo a stín vnímá oko“ a redukce Lockova Eseje o lidském rozumu na výrok, že „zrakem se dá poznat věc, aniž bychom se jí museli dotknout...“ vyráží dech. Závěr práce sám nejlépe potvrzuje, že jde zřejmě o směs banalit a omylů.

Práce je na samém okraji obhajitelnosti, pravděpodobně však přímo za ním. Pokud se autorce podaří obhájit nejasnost hypotézy, řadu zmatených formulací a problematický výsledek, může jít jen o tu nejslabší „3“.

Aleš Svoboda, 26. 8. 2010